

doorlopen en na jaren een proeve van bekwaamheid, de 'meesterproef', afgelegd om zich als 'baas' te mogen vestigen.

Na de gebondenheid aan het eigen gilde met alle controle en restricties van dien, kreeg hij sedert het midden van de 18de eeuw, wanneer zich – in hoofdzaak onder Franse invloed – veranderingen voltrekken, steeds meer vrijheid in het uitvoeren van zijn werk. Dat hij niet altijd de vereiste bekwaamheid bezat tot het zelfstandig ontwerpen en uitvoeren o.a. van grotere projecten kwam hier en daar duidelijk aan het licht. Er bleek een groot tekort aan theoretische kennis, die door de bovenlaag van de burgerij soms gevoelig werd ondervonden. Een en ander en ook de gelegenheid zich dit te kunnen permitteren, was aanleiding tot oprichting in de tweede helft van de 18de eeuw van *tekengenootschappen* – gezelschappen van particuliere kunstliefhebbers en kunstenaars – waar men zich gezamenlijk bezig hield met kunstbeschouwingen en het beoefenen van de tekenkunst.

Zo gingen ook particulieren zich met de bouwkunst bezig houden. Onder invloed van de Verlichting aan het eind van deze eeuw gingen uit deze kringen in diverse plaatsen stemmen op om systematisch tekenonderricht te gaan geven aan jongemannen en ambachtslieden, om deze voor de praktijk beter geschikt te maken. In vele plaatsen werd nu de gelegenheid geschapen gratis of tegen een kleine vergoeding tekenlessen te volgen.

In het begin bestonden deze hoofdzakelijk in het natekenen van voorbeelden (tekeningen van o.a. pleistermodellen, ook bouw- en ornamenttekeningen); later voor meergevorderden in tekenen naar het leven (levend naakt en gekleed model) en perspectieftekeningen en daar waar de opleiding meer gericht was, in het ontwerpen van een gebouw.

Het enthousiasme zowel van leraren als van leerlingen was in het algemeen groot. Onder vaak zeer moeilijke financiële en ruimtelijke omstandigheden hield men ook in slechtere tijden de onderwijsactiviteiten vol of herstelde ze na een inzinking.

Hoewel de plaatselijke 'tekenacademies' zich wel van elkaars werkwijze op de hoogte stelden, was er toch geen eenheid in dit onderwijs. Eerst met het Koninklijk Besluit van 13 april 1817, waarbij het kunstonderwijs werd geregeld, kwam er een vastere lijn in het tekenonderricht. Naast de instelling van twee Koninklijke Academies (Antwerpen en Amsterdam) werd hierin melding gemaakt van op te richten *tekenacademies* in de grotere plaatsen, zowel voor de schone, als voor de nuttige kunsten, en daarnaast op